

Varpas išaina kas mėnesis. Metinė prekė su parsiuntimu:
 Rusijoje (kuvertuose) 5 rubl.,
 Prusose 3 Mk.,
 Amerikoje ir kitur 4 Mk.

VARPAS

Apgarsinimai Varpė,
 ištisa eilutė smulkaus rašto, kaštuoja
 60 fen. arba 30 kap.

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Mūsų vyskupai.

Žmonių akise niekam šiandien pas mus nepriguli didesnė garbė, kaip mūsų vyskupams. Dažinoję, juog koksai nors vyskupas aplankys jų parapiją, žmonės rengiasi kuopikiausiai jį priimti, jį sutikti: išpuošia kvietkomis ir žolynais vartus, „bromą“, išdabina takus ir kelelius nuo klebonijos iki bažnyčiai, apibarsto juos kvietkeliais. Kam neteko matyti minias žmonių, laukiančių savo vyskupo, kad tik apturėti nuo jo dėl savęs žegnone. Idant sulaikyti tą žmonių prielankumą, valdžia dažniausia užginai tokį viešą priėmimą ir už įtaisymą vartų paskyria net nubaudimą; mat jai netinka, juog žmonės labjans guodoja savo vyskupus, negu kokį ten archierėjų ar gubernatorių, kurie daužosi po Lietuvą, kad įgyti tarp žmonių sau prielankumą. Bet ar ilgai tęsis dar toksai vyskupų priėmimas, ar ilgai mokės jie sulaikyti tą nesuteptą garbę dėl savęs? Labai abejotina ir rods greitai jau baigsis toksai priėmimas.

Apsilankymą vyskupo savo vyskupystėje valdžia ikišiol laike ir laiko už politiską žingsnį ir tame ji mažai ką klydo — tai buvo viešas išreiškimas savo prielankumo katalikystei ir drauge su tuom pasikėsimas prieš skriejamą valdžios maskolystę. Bet patys vyskupai pradėjo stengtis prasalinti šį supratimą. Aplankydami savo parapijas, jie pradėjo įieškoti valdžios prielankumo, ir melavosi prie valdžios tarnų, kad tik parodyti savo nekaltybę.

Prie pietų klebonijose buvo regimi netik apskričio „sprauninkai,“ bet ir assesoriai ir gal net uriadninkai, kuriems kits vyskupas nesigėdi paduoti savo ranką. Teip darė vyskupas Zveravyčius, pirmąsyk aplankydamas Vilniaus vyskupystę, teip beveik daro ir Palilionis ir Baranauskas. Šie urėdai, pirmieji žmonių skriaudėjai, pirmieji persekiočiai įgyjo pas mūsų dvasiškus vadovus prielankumą ir garbę. Toksai netikęs vyskupų pasielgimas, toksai jų prie valdžios meilumas rodė dvasiškijai naujus takus veikimo: prieš valdžią maž negalima priešintis, reikia visur ją guodoti ir ramiai gyventi. Toksai ramumas teip jug brangus dėl visų — ir kuni-

gams gerai ir vyskupui nėra jokio vargo, kas link ištrėmimo kunigų į Kretingą ar kur ten į Maskoliją. Kad šis veikimas yra geresniu, tai mat liudyjanti visa praeitis. Vyskupas Gryneveckis, kuris kovoja su maskolyste, buvo jug išgabentas iš Vilniaus net į Tambovą, nemažas skaitlius kunigų ar kapelionų sėdi Kretingoj arba liko išgrusti į Maskoliją arba net į tolymają Siberiją. Ar-gi tai neludyja, juog kelias pasipriešinimo yra kartus ir per tai jau netikęs? Niekam ne galvoj, kad ant šio naujo kelio, dygsta ir bujoja dvasiškiejie ištvirkėliai, kaip tai Račkauckas, Radziavyčius ir daug kitų. Čion jau visai netoli mes esame nuo garsaus Siemaško ir negalima abejoti, kad šis kelias, si dirva, turės išauginti mums naujus Siemaškas.

Žvilgtėrėkime dar, kaip prilygsta mūsų dvasiškiejie vadovai prie lietuvystės, prie mus tautiško kilimo. Jau vien dėlto, juog šis judėjimas eina prieš valdžios įsakymus, mūsų aukštajai dvasiškijai visai nepatogu su juom sėbrauti. Tai ugnis, prie kurios verčiau neprisiartinti, nės galima pirštus nudeginti. Todėl nės piršto prie jojo nereikia kišti, ir sekdami tą mokslą, mūsų vyskupai laikosi visai pasyviškai ir net — gėda sakyti — jam prieštarauja. O rods čion teip platus butų kelias jų teisingam pasidarbavimui. Žmonės įprato melstis ant „šaltinių“ ar „altorių“, ir juos priseina gabenti iš užrubežės, nės valdžia užgina juos spausti. Tos maldų knygeles — tai pirmas dvasiškas penas, kurio trokšta daugumas prastų žmonių. Ir ką-gi, ar vyskupai pasidrįso jas jiems parupinti, ar reikalavo kada nors tiesos, kad jas butų galima čion, Maskolijoj spausti? Ne, apie tai jie nemano ir lieka tai daryti mums litvomanams, bedieviam, kaip tai jie mus apšaukia. Pasiteiraukit Petrapilio cenzuroj ir ten ne rasite jokio maldavimo nuo vyskupų ar kunigų, kas link daleidimo spaudos nors dvasišku knygų. Tai dalykas jug didžiai ženklyvas! Bet, ką čia bereikalauti kokios ten dėl lietuvystės pagelbos. Gana jau butų, kad mus lietuvių tie vyskupai nepersekiotų, nekenktų mus darbui. Štai vyskupas Zveravyčius pavaro klerikus iš seminarijos už jų prielankumą prie lietuvystės — pravardžių čion neminėsiu, nors tai galėčiau

padaryti, kilnoja kunigus lietuvius į Gardyno rėdybą ar apskritai į lenkiškas parapijas, kame jie lietuviškai negali atsiliiepti, o į lietuviškas parapijas — kunigus lenkus, kurie nei žodžio lietuviškai nesupranta. Štai, šiose dienose kamendorius šv. Jokubo bažnyčios, nemokantis lietuviškai liko perkeltas į parapiją, kur pamokslai buvo tiktai lietuviški. Bet neina čion apie sutraukimą ir privedimą visų faktų — paliekame tą kitam kartui, mes paženkliname tik dvasią veikimo. Teip-pat beveik elgiasi ir vysk. Paliulonis, žemaičių vyskupas — kunigai lietuviai lieka paskiriami arba į Latviją arba jiems paveda menkiausias parapijas ar filijas — reikia tik, kad kas parodytų prielankumą kunigo prie lietuvių. Štai naujas atsitikimas Kauno seminarijoj, kuris aiškiai parodo dvasią tos vyskupystės, kame atsižymėjo teip stropiu veikimu a. a. vysk. Volončiaskas. Kaip toli užsiliko mus dabarnykščiai dvasiški vadovai nuo to pirmtakuno, kuris mokėjo įgyti pas žmones dėl savęs prilankumą. Jis gynė lietuvišką kalbą, jis liepė joje skelbti pamokinius, o šiandien seminarijoj užgina lietuviškai kalbėti, už tą kalbą suteikia kunigėliams smugius. Mums vis tiek, kas ten pirmiausia yra kaltas, ar rektorius ar inspektorius, nės juodu skyrė jug patsai vyskupas ir jų neapykanta prieš lietuvių buvo jam gerai žinoma, nės jie jos visai ir neslėpė. Gal dėkui savo užpudinėjimui ant lietuvių jie ir įgavo savo paaukštinimą, nės kunigo Jaunio nemokėjo sulaukyti jug lietuviškoj seminarijoj . . . Bet gana jau to.

Savo veikimu mus vyskupai, kaip matome; stropiai skubinasi pamesti tą garbę, kurią žmonės nuo senobės jiems teikė. Su savo darbais ir savo pasielgimu jie skandina ir mina tą garbę su daug didesniu pasisekimu, negu tai galėtų padaryti koksai ten žmogus, skriejantis aiškiai bedievystę; jie patys griauja rumus, kuriuose nuo žmonių liko užtikrinta jiems teip aukšta guodonė. Bet paklauskime, dėlko jie teip daro, iš kur paeina ši neapykanta lietuvių?

Lietuviai, sako jie pabudami iš miego pradeda kritikuoti senobinius užvedimus, senobinę bažnytinę tvarką, jie užgauna kunigus, jie skrieja bedievystę. Tegul buna ir teip. Bet jeigu žmonės praded kritikuoti, praded apsvarstinti daugel klausymų, kurių jie pirmiau nekludė, tai parodo tik, juog mes einame pirmyn, juog susipratimas pasiekė žemiausius sluoksnius mus liaudies, susipratimas, kurio jokia spēka nebegalės jau prašalinti, prie jojo reikia taikintis, o ne vientik niekinti. Kas drįs sakyti, juog pas mus viskas gerai eina? Priesingai, prieš mus atvira begalinė eilė visokių reikalingų mums pagerinimų ar tai baž-

nytinėj tvarkoj, ar tai kokioj kitoj šakoj mus viešo gyvenimo. Darbo visur ik valiai, reikia tik nebūti kurčiais ir nebyliais ant visų kylančių reikalavimų. Musų vyskupų ir valdžios politika tame veikime eina vienu ir tuo pačiu taku — neatsižiūrėti ant žmonių reikalavimų ir daryti teip, kaip jiems, o nės žmonėms patinka. Ik laikui tai praščiausia ir geriausia dėl jų politika, vaisiumi kurios galutinai lieka aštri neapykanta ir žmonių pasipriešinimas arba maištas. Tai liudyja mums istorija revoliucijų, tai mokina mus pakilimas reformacijos ar kokių ten naujų bažnytinių sektų. Bet jeigu šie senobiniai atsitikimai nebesuteikė jau ganėtinai supratimo, tai gana tik tēmyti ir įsidėmėti nuolatinis smulkus apsi-reiškimus musų gyvenimo, gana pažinti nors iš dalies kylančią visur neapykantą, kad suprasti, kame jos yra šaltinis. Mes žinome, juog daugeliui žmonių lemta yra likti kurčiais, nepermanančiais, ką žmonės reikalauja, už tai-gi, kas jautrennis, kas išgirdo balsą prie darbo šaukiantį, tegul skubina prie jojo, tegul nesiliauja dirbęs dėl labo savųjų, neveizėdamas nės į valdžios bausmes, nės į dvasišių vadovų — vyskupų neapykantą. Pasipriešinimas Kauno seminarijos klierikų — tai smagus padrutinimas ir visų jų vyresnių draugų, ginančių lietuvišką kalbą ir pačius lietuvius. Vienybė ir drąsumas pergalės priešus, kame jie tik nebutų.

Berželis.

Dainius.

Ne dėl dainų tik linksmybės,
 Ne dėl dainų tik saldžių
 Man paskirta iš Augštybės
 Tarp žmonių gyvent šitų!
 Lyg gaivinančiąją rasą
 Nešdamas laukams sausiams,
 Apsakau su stipria drasa
 Dangaus žodžius aš visiems . . .
 Tautai sopulius širdingus,
 Abejonę naikinu,
 — Dievo pranašas teisingas —
 Aš jos viltį gaivinu;
 Rupesciams jos atsidavęs,
 Trokšdam's jai dienų saldžių,
 Sunkų jungą jos pagavęs
 Velku katriai ant pečių;
 Ir iš mano karšto jausmo
 Gimstanti srovė eilių
 Atsiliiep' ant balso szauksmo
 Mus' nuvargintų brolių! . . . *Siaulėniškis.*

Kas priešius.

(Tęsimas.)

Kareivis nesakė nieko, tik žvalgėsi įėjus.
 — Ko tamistai reikia? — paklausė Baltrušienė.

— *Ne panimaju* — rankas plėsdamas atsakė kareivis — *kušat daite, pamiluite!*

Baltrušiai abudu nesuprato ir į kareivį žiūrėjo.

Kareivis, matydamas, kad jo nesupranta, ant burnos parodė ir dantis judinti ėmė.

— Ėsti nor, ot nelabas sutvėrimas! nė susišnekėti negali!

Padarė kareiviui vietą ant suolo ir bulvienės įpylusi, bliūdą ant stalo svecziui pastatė.

Jis matyti išalkęs buvo, rijo mažai kramtydamas, skubino.

Šeimnininkai žiūrėjo į ateivį, lyg norėdami suprasti, kas jį čia atginė.

Baltrušis neiškentė:

— Bene prancuzas, tamista? — užklausė. Kareivis prasijuokė:

— *Niet, ja s Urala* — tarė.

Tas atsakymas ne paiškino nieko.

Baltrušis atstiepė vieną pirštą ir į maskolių parodė.

Niet, mnogo nas, mnogo, — ir su rankomis padarė ženklą, aiškinantį, kad jų daug yra.

— Tur but ant darbo juos atsiuntė — tarė Baltrušis ir kareiviui parodė kampe sumestus padargus, lyg klausdamas, kuo jis duoną čionai pelnys.

Kareivis galvą pakratė ir, aparą nuo žemės paėmęs, kilpą padirbo, kaip ir karti norėdamas, paskui kanapių pluoštelį paėmė ir uždegė, o į ugnį ir kibirkštėles iš jos lekiančias rodydamas tarė:

— *Tak miatežnikov, vašich panov* — pravyprojo ir daugiau nieko nesakydamas, išėjo.

Kareivio aplankymas ne malonią atmintį paliko ir maži vaikai jautė tai, nės ateiviui išnykus, su baime vienas iš užpečkės, antras iš palovės žiūrėjo.

Buvo jau vakaras. Moteriskė atklaupė pas langą poterių kalbėti. Bekalbant, išgirdo žingsnius, siurpulus ją paėmė; prie lango kažikas burną pridėjo:

— Ar miegate? — paklausė pritildytas balsas.

Baltrušienė pažino brolio balsą.

— Praniukas! kas-gi tave varo šiame laike? — skląstį atsklėndė.

— Dominykas ar namie? — paklausė, į triobą įjėjęs, jaunas vaikas.

— Atsigulė, kam tau jo?

— Nė aš nežinau, kažik-kas verda, kunkuliuoja, kad tik virėjams akių ne užtaškytų!...

— Na?

— Teip, — atsakė Praniukas ir prie lovos priėjo.

— Na, Dominykai! tai įmigimas!...

— Kas čia? — pabudęs klausė Dominykas.

— Rėdykis — tarė — į dvarą šiaukia, tuojau liepė parvesti tave.

— A, paš ... ė ... ėlo — tarė Dominykas, čiuprą kasydamas — nė nakties laike neleis pamiegoti, rupuzės! — pykdamas valkstyti pradėjo. Praniukas stovėjo nuliudęs, šviesa degančios balanės apšvietė jauną liudną vaikino veidą.

— Ar nežinai, ko nori nuo manęs?

Praniukas į seserį pažvelgė ir žodžius apkando, nenorėdamas jai girdint sakyti

— Ką čia slėpsi — po valandos tarė — į mišką tave siųsti nori, lenkams kažiką vežti... et, patys nesižino...

— To betruko! ... iškur tie lenkai miške.

— Maskolių mušti susiburė, buk pulkas kažikoks atsiplovė, iš kurios padangės... pas Papylių ilsisi, o buriiai valkiojasi po kaimus, kur ką ėsti gaudami... giudėjau kad jie tatai mus nuo bajorų gelbėti žada... o kas pasakys tiesą?

Vyrai tylėjo, o Baltrušienė verkė

— Ne matai dar nieko ir žliumbi! — tarė ruščiai vyras — neužkiši nieko su ašaromis! Na, eikime!

Baltrušienė valandą tarp-duryje stovėjo, rodė jai, kad patvorii pakarklyniais praslinko žmogaus šešėlis, susiupertino, į triobą atbula įsitraukė ir duris uždaužusi užsklėndė.

Ir vyrai matė tą šešėlį, bet vienas antram nesakė — ar visus niekus pasakosi?

Stačiai ėjo per šilą, vienodas jausmas slėgė jų širdis: nesuprantama spēka nuo dvaro atbulus kaip stumte šalin stumė, o prie durų priėję žiūrėjo į kits-kią, katras įeis pirma.

Paskui lekojų įėjo į kambarį, žemai pasilenkė, nežiūrėdami, ar buvo kas sveikinamas, paskui prie durų abudu sustojo. Iš tamsos įėjus į šviesą, bijojo, dėlto vienas už antro slėpėsi.

— Vadinau jus — atsiliepė ponas.

Baltrušis pakėlė akis į šalį, iš kurios ėjo balsas: prieš jį stovėjo augštas vyras, jų buvęs valdytojas. Akys buvusių vergų susitiko su akimis pono, akimis pilnomis puikybės ir didybės.

Baltrušis užmiršo, kad baudžiatvės nėra, kad jis ne vergas, dėlto akis į žemę nuduręs laukė, ką palieps jam ponas.

— Vadinau pašnekėti su jumis... valanda atėjo... tėvynė aukos reikalauja... nė vienas kreiptis nuo jos negali... ar supratote?

Jiemdvim visiškai nejaukus buvo žodis „tėvynė“ ir nesuprantamas, bet pono balsas liepė suprasti, dėlto Baltrušis galvą linktelėjo, tylėdamas.

— Tėvynė gelbėti reikia, ir už savo laisvę kariauti reikia.

— Kokios laisvės „jam“ bereikia — mąstė Baltrušis, — jug baudžiatvės nėra — ir tuojau atminė žodžius Ivano.

— Rytoj, poryt tęsė ponas — rasiť su priešium susikibsime . . . tada kiekvienas turime atminti, kad geriau galvą padėti, nekaip laisvę prastoti . . .

Tuos žodžius suprato bet savaip; kas-gi geriau galėtų suprasti, jeigu ne tie, kurie jungą dar jautė ant sprando? Žodį „mes“ suprato visai neteip, kaip ponas sakė. Nėra ką stebėtis, nės ikišiol ponai, tardami „mes“, suprasdavo bajorus, o tik nuo kelių mėnesių tuo žodžiu norėjo apimti visą tautą, sudėta iš dviejų teip tolymų luomų. Dėlto abudu vaikai paniekinato luomo nusprendė, juog bajorai už savo laisvę kariauti nor, ir pritraukti žmones, kad jiems padėtų, o paskutiniai pono žodžiai dar mintį tą patvirtino:

(Toliaus bus.)

Apie Immanuelių Kantą.

Mūsų laikraščiuose ne kartą atsitinka girdėt skundžiantės ant to butent, juog sanariai mūsų tautos, žmonės lietuviškos kilties netaip retai į aukas tenka svetimoms, mums nevydoniškos, tautoms, papuošdami lietuviškais vardais jų literatūrą. Teip ana! visi mes žinome, juog toki talentai kaip Kastuškos, Mickevyciaus, Lelevelio, Kondratavyciaus Kraševskio, Aleksos, Pinštauto, Buivido ir daugelio menkesnės vertės vyrų yra papuošalu tapę lenkų tautos, ir jog be darbų šitų vyrų lenkiškoji literatūra niekados nebutų darieskus to laipto, ant kurio ji šendien stovi. Pastarame dar laike pagarsėjo visame sviete savo literatiškais darbais lenkiškai rašantis Henr. Sienkiewicz'ius (lenkas), seniaus po pseudonimu „Litwos“ pažįstamas, kurį ir patys Vokiečiai už lietuvių pripažįsta.* Ir tarpo vokiškų raštininkų bei mokslinčių randamę ne vieną lietuvišką vardą (Endrulat, Terkuhn, Spirgatis, Heyduck, Jentsch, Reicke Meschede, Naunyn, Prutz, Buron, Sahaudinn, Abromeit ir k.), kursai ant garbės lietuviškai literatūrai butų derėjęs. Didžiausiu iš tokių lietuviškos praigos vyrų, į vokiečius pavirtusių, ne abejotinai reikės ir mums, drauge su viso svieto mokslinčiais, pripažintie Immanuelių Kantą, didžiausią filosofą, (galvočių), profesoriavusį ilgus metus Karaliaučiaus universitete, o apie kurio tautystę tik pastarame laike suteiktos mums tapo tulos tikros žinios.

Šitas gaudingas vyras, kurio vardas nepragaiš iš istorijos iki liks gyva žmogija, buvo gimęs 22 balandžio 1724 m. Karaliaučiuje,

čiuje, kur jis 12 vasario 1804 m. ir pasimirė. Apie Kanto gyvenimą bei veikalus galima rastie plačias žinias „historijoj“ filosofijos“ vieno ar kito autoriaus — ipačiai pas Kuną Fischer'į, Fr. Ueberweg'ą ir k. Lietuviškai parašyta biographija „prof. d-ro. Kanto“ galime rasti prie „Nau. lietuviškos Ceitungos“ išleisdintame „Kaimyne“ (1899 m. Nr. 48).

Dėl mus' čionais yra svarbi ne tiek jo biographija, kiek jo tautysta, apie kurią iki šiol posityviškų žinių neturėta.

Teip, antai, jei mes imsime į rankas prof. Ueberweg'o „Grundriss der Geschichte der philosophie“ (2. Aufl., III. Teil S. 144) ten rasime pasakyta, Kanto giminė (familia) buvusi iš Škotijos atėjusi, juog jo tėvas Johann Georg, buvęs balnium (Sattler) Karaliaučiuje, ir juog jojo, su Regina Reuter apavedusio, ketvirtasis kudikis buvęs Immanuelius. Tokią Kanto geneologiją galima atrasti ir pas kitus jojo biographus. Tačiau jau pirm kokių 20 metų vienas mokintas vokiecis (slg. Archiv für Anthropologie“ 1881. Bd. XIII. S. 36), kalbėdamas apie mūsų filosofho praieigą, buvo išsitaręs, juog jo gyslose, rasi, tekėjęs ir lietuviškas kraujas. Šitą dasiprotėjimą patvirtina pastarojo meto tardymai Jono Zembrickio*), seniaus ir „Aušroje“ sandarbininkavusio,

Zembrickis, užsiimdamas aprašymu istorijos Klaipėdos gardo (miesto), priverstas buvo rinkti medegą ir „karališkame paslaptų arkyvė“ (Königl. Staats-Archiv) Karaliaučiuje, kur ir surado du labai akvyu dokumentu iš XVII šimtmečio apie Kanto prosenius.

Anot šitų dokumentų, kuriuos žingeidus skaitytojas galės atrasti aukščiau parodytoje vietoj, Kanto prosenis Richarts Kantas (Kandt), metuose 1667 minėtas, buvęs karčemorių arba karčemininku kaime Werden (Verdziai, Vardžiai?) pas Šylokarčemą (Heydekrug), prus. Lietuvoje; jojo sunus Jonas (Hans) po 1735 m. praminėtas buvęs siksšininku (Riemer) Klaipėdoje, o vėliaus ir Tilžėje. Iš čion, kaip rodos, šito sunus, o Immanueliaus tėvas, Johann Geor'gas, kursai dar ir lietuviškai mokėt' turėjo, persikėlė Karaliaučiu.

Tokiu budu dasekus paeigą Kanto giminės tyrai lietuviškame krašte, akvyva buvo dasižinoti, ar jo pravardė butų prus. Lietuvoje dar likus, ar jau, rasi, išmirus'. Aš peržiurėjau to dėlei visus gyventojų vardus kuone visų lietuviškų paviečių, nuo Gumbinės pradėjus iki Klaipėdai, kaip tie vardai vokiškuose „Adress-Buch'uose“ tų paviečių užrašyti yra.

*) R. Braungart recensioje „Moderne polnische Romane“ (Beilage zur „Allgem. Zeitung“. München 1899 Nr. 284) peržvalgydamas Senkiecz'aus romanus, apie jį sako: „Sienkiewicz, von Geburt ein Litauer“ . . .

*) Sembrizki „Kant's Vorfahren“. „Memeler Dampfboot“ 1899 Nr. 223 ir „Altpreussische Monatschrift“ 1899, 5—6 Heft, S. 469.

Suradau po kelias pravardes: Kantvils, Kantšatis, keliuose lygiai kaimuose Tilžės paviečio*), ir suvokišknotą Kanter. Prie šito reikėtų dar pridurti, juog ir pas senovės prusus jau Dusbürg'as**) užrašė vardą *Cantegerde*, *Cantegirde* „Sudovita“, ir juog kitose teipogi Lietuvos vietose pravardes *Kantelis*, *Kantauta*, vardai kaimų: *Kanteliškiai*, *Pakanteliškiai* ir k. yra žinomi.***)

Ir pati simpatija, kurią Kantas, rasi, atsimindamas savo lietuviškos kilties, dėl lietuvių bei jų kalbos savo raštuose išreiškia, galėtų, regis, sunaudota tapti darodymui, ar patvirtinimui, jo tautystos.

Kada Krist. G. Milke (Mielcke), Pilkalnio „Kantoras“, prirengęs savo „Littanisch-deutsches und Deutsch-littanisches Wörter-Buch“, kurį 1800 m. Karaliaučiuje atspaudinta, kreipėsi prie ano laiko žinovų lietuviškos kalbos bei tautos su prašymu, idant vienas-kitas rekomendaciją, prakalbos pavidale, prie to žodyno pridėtų, ne tik Jenisch iš Berlyno, C. F. Heilsberg iš Karaliaučiaus atsiliepė, naudingumą bei reikalingumą paturėjimo lietuviškos kalbos darodymui, bet ir didysis filosofas, Im. Kantas, parašė „Nachschrift eines Freundes“, kursai tai raštas, kaipo ketvirtoji prakalba prie žodyno, pridėtas, ir išreiškiantis uomonės vieno iš didžiausių representantų žmonijos, dėl mus' yra labai aktyvas bei svarbus.

„Kad' prusiškasis lietuvis užsipelno labai — sako Kantas — idant jam ypatybė jo charakterio ir teipogi skaistumas jo kalbos, kuri yra didžiai patogus įrankis vedimui apšvietimop' bei jojo paturėjimui, išlaikyta taptų, kaip dėl mokslo škaloje, teip lygiai pamokslo bažnyčioje, matoma iš augščiaus paduoto aprašymo (prakalbose Milkes, Jensch'o bei Heilsberg'o). Aš prie šito dar priduriu, juog jis (lietuvis) nuog nusižeminimo (Kriecherei) dang yra aukštesnis, neng jojo kaimyniškos tautos; papratęs yra kalbėt su vyresniaisiais (Vokiečiais) tone lygybės bei širdingu atvirumu, ką jie jam už piktą nelaiko ir vėl neatmeta šiurkščiai rankos spustelėjimą (Händedrücken), nės jie tokiu būdu randa jį vislab, kas prider', noriai atliekantį. Jojo ypatingas pasidavimas, arba, visai ne panašus į tulos kaimyniškos nacijos, (lenkų), jeigu tuls yr' tarp jų šulnesnis, puikumus, arba, geriaus sakant, jausmas savo vertybės, ženklinantis drąsą, su teikia podraug garantiją jojo tikrumo (viernumo). Ale jau ne minint tos naudos, kokią valstija („der Staat“) gali laimėti iš pašelpos

karacterio tautos, reikėtų pripažint svarbumą ir laimikį, kurį patsai mokslas, ypačiai senoviškoji historija tautų persikėlimo („Völkerwanderung“), galės pelnyti iš dar nesumaišytos kalbos tos prasenoviškos, nunai ant ankšto ploto susigrudusios ir, tarytum, isoluotos, tautos, todėli tad ir jos ypatybės yra didžiai verta paturėti. Büsching'as todėli apgailėjo labai perankstyba myrį mokslingo profesoriaus Thunmann'o Halle'je, kursai ant šitokių tardymų su per dideliu stropumu savo pajiegas sunaudojo. — Abelnai sakant, jeigu jau ir ne iš kožnos kalbos galima būtų toki didį laimėjimą sulaukti, tai vis-gi dėl apšvietimo kiekvienos tautelės tokiame krašte, kaip antai prusiškoj' Lenkijoj', svarbu yra (iš jos) pasinaudoti dėl pamokinimo škaloje bei bažnyčioje pagal pavyzdį tyresnės (lenkiškos) kalbos, nors ji teipo-gi tik už rubežių krašto kalbama būtų, ir ją (lietuvi kalbą) iš palengvo vartojiman įvesti (gangbar zu machen) nės per tai kalba pritincksnė ypatybei tautos, o tuomi pat' jos supratimas aiškesnis būtų.“

Teip tai rašė Kantas apie lietuvišką kalbą pirm šimto metų, o į keturis metus pirm savo myrio. Jeigu mes atsimšime, juog dar 40—50 metų nuo to laiko praėjus, kiek daug sunkaus vargo bei persekiojimų datyrti teko Ed. Giseviui, neužmiršinam lietuvių bičiuliui, iš priežasties užtarimo lietuviškos kalbos, niekinamos bei naikinamos tų padukusių germanizatorių, turėsime Im. Kantui, kaip ant ano laiko, labai didelę drąsą pripažinti augščiaus paduotuose jo žodžiuose. Jis, kaip matoma, su visu savo svarbum autoritetu, teip simpatiskai apie lietuvi charakterį atsiliepdamas, mano, lietuviai užsipalną, idant jų kalba persekiojama nebutų, idant ji ne tik vartojama škaloje bei bažnyčioje, ale ir išlaikoma taptų; trumpai sakant šios dienos žodžiais — idant lietuviška tauta nebutų suvokietinta, germanizuota.

Tokių užtarytojų, kaip Kantas, prusiškoj' Lietuvoje labai mažai turėta; pastarasis iš jų buvo garbus Dr. Sauerwein'as, kursai didį trusą padėjo dėl tautiškojo lietuvių pakėlimo. Todėlei, rodos, ir vardus tokių musų tautos užtarytojų, kaip Ruhig, Mielcke, Jenisch, Heilsberg, Kantas, Gisevius, Sauerwein'as ir k., lintuviams niekados užmiršt' ne reikėtų . . .

* Kanto kunas silsisi Karaliaučiuje, kur jis visą savo amžių praleido. Ne toli nuo senojo universiteto, šalyje bažnyčios „Dom“ vadina-mos, ties jo kapu įtaisyta tapo koplytelė „Stoa Kantiana“. Viduj', ant prisakinės sienos matome tenais kopiją Raphaelio abrozo: „Skala Atenuose“ o prieš jį, ant postumento, stovint filosofho marmurinį bjustą, prof.

*) Adressbuch für den Landkreis Tilsit. S. 2, 4, 5, 6, 11, 16, 17.

**) Scriptoras rer. prussic. I. 143, 145.

***) Slg. „Aušra“ 1885 p. 89.

Siemering'o išskaptuotą; ant užpaklinės sienos, ties suoleliu, yra parašyti paties Kanto žodžiai: „Der bestirnte Himmel über mir, das moralische Gesetz in mir.“ Kitas didis Kanto monumentas — ant aukšto granitinio postamento žalvarinė filosofo stovyla — stovi darže, šalyje naujojo universiteto.

Neužmirština yr' ta valanda, kurią rašančiam šituos žodžius „Stojoje“ Kanto praleisti teko: dyvinai ne smagios mintys jo omyje sukiniėjosi, atsimenant teip didei liudną likimą mūsų tautos, kuri ant teip didžio ploto išnykusi kalbiškai ir tankiausiai į mūsų pačių nevydonus pavirtusi, lietuviškais vardais apipuosė svetimą mokslą svetimtaučių literaturas, dėl savęs, dėl pakėlimo savo vardo, nieko gero per tiek šimtų metų neatlikusi! Nuo trakiškiosios dar gadynės pradėjus atsimiti jam teko tokių vardų, kaip trakų dainiaus Varpiaus (*Ἄρραφεις*), Lino (*Λίνος*), Tamurio (*Θαμύριος*, šėd. Tamulis), historiko Toukudidžio (*Θουκυδίδης*), geographo Stravono (*Στράβων*), kurio vardas ir šėdien tarp lietuvių gyvas dar liekti, pasakininko (*Αἰόπος*), Babriaus (*Βάβριος*), žodininko Svido, kurio vardas teipogi pas mus gyvas dar liekti, ir dangelio kitų, kurie jau tuomet apsigraikavę, sutvėrė ir, iš didesnės dalies, sutaisė graikišką literaturą; iš velesnio jau laiko aplenkinti bei apvokietinti lietuviai, kurių kelis vardus aukščiau jau paduota, papuosė savo veikalais literaturas tų tautų, nuo kurių mūsų tauta didžiausias skriaudas nukentėjo. Akyveizdoje didžiojo Kanto, klausiau patsai savęs, argi Lietuviams jau butų lemta amžinai tik svetimiems dirvonus plėsyti, dėl svetimtaučių sėt' sėkla bei vaisius nokintie? Argi jau ne atsiras iš mūsų tarpo ir kiti talentai, kurie papuoštų mūsų tautą niekadoms neišnykstančia, bet jau tyrai *lietuviška*, garbe.

D-r B-s.

Pravoslavija Lenkijoje.

Vyriausias pravoslavijos činovnickas, oberprokuroris Sinodo Pobiedonoscevas savo padoniausioje atskaitoje ciesoriui paduoda akyvas žinias apie stovį pravoslavijos Lenkų Karalystėje. Ne pro šalį bus ir mums — lietuviams su tuo pasipažinti. —

Pabaigoje 1897 metų visoj Chelmo-Varšavos diecezijoje (t. y. Lenkų Karalystėje) iš viso prie pravoslavijos skaitėsi 440 402 žmonės abiejų lyčių. Vieni iš jų tai tikri nuo senovės pravoslavai, kiti-gi atsivertę iš greku-unijotų nepriešingi pravoslavijai, treti-gi teipogi iš atverstų unijotų, ale yra jie pravoslavijos priešgyniai.

Pirmutinės dvi eilės, pasak p. Pobiedonoscevo, visai gerai pravoslaviškai elgiasi.

Trečioji-gi dalis yra dideliai priešinga pravoslavijai. Kaip su šitais einasi, aprašysime žodžiais paties Pobiedonoscevo: „Stovis jų anot jo, yra neįspasakytai verksmingas. Į spaviedį jie neina, vaikų nekrikštija, į poras nesitokia, numirėlius laidoja savo valia. Užsimiršę apie visokias pareigas, kurių reikalauja tikėjimas nuo krikščionio, jie dvasiškai visai pavirto į laukinius. Nuo netikrų nekrikštytų tėvų priviso vaikų, kurie ir-gi pasilieka be krikšto. Pravoslavijos jie labai neapkenčia, pasikalbėjimų su pravoslaviška kunigija jie neprisileidžia. Prie numirėlių visai neduoda prieiti pravoslavų kunigams.

Pagal apskaitimus parapijinius pabaigoje 1897 m., ant 277733 atverstų iš unijos į pravoslaviją buvo tikrų priešgynių 83000 žmonių gubernijose Liublino, Siedlco ir Suvalkų. Be to da skaitėsi 9214 abejojančių. Nekrikštytų vaikų buvo 26 177. Iš visų 276 parapijų tiktai 35-e nebuvo visiškai nė priešgynių, nė abejojančių.

Ypatingai liudnai stovi pravoslavijos dalykai Siedlco ir Suvalkų gubernijose. Pirmutinėje iš 152915 buvusių greku-unijotų 63470 priešgynių ir apie 8000 abejojančių. Nekrikštytų vaikų skaitėsi 22803, netikrų porų 8496. Suvalkų-gi gubernijoje ant 14670 atverstų žmonių 9774 priešgynių, nekrikštytų vaikų 2022 ir netikrai susituokusių 806. Geriaus jau pravoslavijos dalykai einasi Liublino gubernijoje, kur ant 210148 atverstų gyventojų skaitėsi priešgynių 9341, abejojančių 1330, nekrikštytų vaikų 2262 ir negerų porų 397.

1897 metai buvo negeri pravoslavijos dalykams Chelmo-Varšavos diecezijoje. Dėlei abelno surašo žmonių ir persimainymo generalgubernatoriaus po žmones maišėsi visoki paskalai. Tamsiems, neapšviestiems žmonėms įkalbinėta buk bus pripažinta buvusiems grekams-unijotams pilna liuosybė tikėjimo ir tam panašios nesuomonės. Pasirodė iš užrubežės baustini atsišaukimai, kurie slapta pasiekė žmones. Pravoslavijos priešgyniai tikėjo tam visam ir kiek galėdami pasiduodavo katalikais. Kaip-kur atsitikdavo sumišimai. Katalikų kunigai atvirai ėmė daryti tikėjimiškas apėigas tiems priešgyniams ir aplankinėti jų namus. Toje propagandoje kunigams padėdavo visoki žmonės. Daugelyje sodžių ir kiemų Siedlco gubernijoje slapta darėsi draugystės po vardu „Ratelis“, kurios karštai ir su pasisekimu priešinosi, kad vaikai neitų į mokyklas. Konstantynovo pavietai sodžiuje Chlopkove ukininkas T. Korniluk, kuris po kunigų valdžia, įtaisė „Rožančiaus“ draugystę ir-gi ėjo prieš mokyklą. Prieš adventus Korniluk's sušaukė sąnarius tos draugystės

ir apgarsino, kad motinos, kurios leis vaikus į mokyklą, bus išmestos iš draugystės. Ir tikrai 9/21 dieną spalio mėnesio 1897 m. pradinėje mokykloje Sokolovo dvi mergaitės sugražino kunigui (pravoslaviškam) tikėjimo mokslui knygas pasakiusios, juogei motinos nepavelyja joms mokintis pas pravoslavų kunigą. Už nedėlios teip-pat padarė trečia mergaitė. Nedėlinėje mokykloje amatų tame-gi mieste mokintiniai vienu balsu šaukė: „nenorime klausyti kunigo (pravoslavo), eikime į bažnyčią!“ ir ištikrųjų visi išėjo iš mokyklos Dieną 24. lapkričio mėnesio (5. gruodžio) visi pravoslaviški vaikai sudėjo ant mokiniojaus stalo knygas ir pasakė, kad tėvai jiems nždraudė mokintis tikėjimo. Įvesta 1897 metuose permaina maldos prieš mokslą ir po mokslui mokyklose pakėlė mokiniuose neatbojimą pravoslavijos: ant tos maldos mokintiniai ėmė žiūrėti, kaipo ant neišvengtino bet natarinčio vertės formališko. Per perkalbėjimus ir gąsdinimus iš priešgynių pusės daugumas iš atsidavusių pravoslavijai buvusių grekų-unijotų pasidavė katalikais ir liovėsi lanke pravoslaviškas cerkves.

Kad pastiprinti pravoslaviją ir pakelti tikėjimišką ir dorišką žmonių stovį viskas buvo daryta, kas tik galima . . . Kunigija pravoslaviška rupinosi tankiaus ir kiek tik galima iškilmingais atlikti dievmaldystes cerkvėse. Ne kalbant jau apie pamokslus dvasiškėjie daugelyje cerkvių ir šėip namuose su pagelba dėakonų, psalmistų ir mokiniojų įtaisinėjo pasikalbėjimus po atlaikymui dievmaldystų ir tai su dideliu pasisekimu. Ant šios dirvos daug dirbo dvasiška Chelmo seminarija. Seminarijos bute toliaus ėjo pradėti 1893/94 metuose nedėldieniais ir šventėmis ir per pasninkus prieš Kalėdas ir Vėlykas išguldymai apie pagedimą vakarinių tikėjimų. Pasikalbėjimai po dievmaldystai turėjo geras pasekmes. Per juosius žmonės labjaus pažįsta tikėjimo tiesas, atmeta prietarų daugybę; per juos pasidaugina skaičius ateinančių į cerkves, silpsta prisirišimas prie katalikiškų apeigų ir net priešgyniai, kurie atsilanko ant pasikalbėjimų, nustojo savo atkalkumo ir neapykantos priešais pravoslaviją.

Dalykams sutvirtinimo pravoslavijos dideliai gelbėjo: a) cerkvinės mokyklos, b) parapijinės globėjystės, c) pravoslaviškos brolystės, d) klostėriai.

Pradžioje 1898 m. buvo diecezijos Chelmo-Varšavos 179 cerkvinės parapijinės mokyklos su 6060 mokinių. Globėjysčių prie cerkvių ir brolystčių buvo išviso 340. Josios rupinosi apie priderantį užlaikymą ir pagrožinimą cerkvių, šventorių, kapinių, apie įtaisymą ir

užlaikymą giesmininkų cerkvinų, teipo-gi apie labdaringumą parapijose.

Ir klostėriai daug gero padarė sutvirtinimui pravoslavijos. Ypatingai nandingas jų darbštumas terpu tų buvusių greko-unijotų, kurie kiek įmanydami traukiasi nuo susinesimo su pravoslaviška bažnyčia. Ne teip labai atsisalinę nuo pravoslavijos iš jų slapta nuo kitų ateina į moteriškus klostėorius, prieina prie sakramentų. krikštyja vaikus, vinčėivojasi. Vaikai jų besimokindami klostėoriuose, bebudami klostėorinėse prieglaudose parsineša namon pravoslaviškai-maskoliškus papročius ir pamažu sumažina neapykantą prieš pravoslaviją suaugusiųjų. Didėlė meilė artymo seserų (t. y. minyšų), tolydinis jų pasirengimas duoti patarmę reikalaujantiems, skaitymas ukininkų namuose ir dalininas tikėjimiškų knygučių — naikina terp unitų klaidingas pažiuras ant pravoslaviškos cerkvės, ant jos apeigų ir sakramentų. Per tai labai geistina yra paremti ir praplatinti tokius klostėorius, nors reikėtų ant to dalyko ir daugiau pinigų. Terpu klostėorių ypač vaisingas buvo darbštumas moteriškų klostėorių Lesnoj Siedlco gub. ir Teolino Suvalkų gub. Teolino prieglaudoje buvo 1897 m. 40 mergaičių. Klostėorijje šiame yra ligonių priėmimas, kur 1897 metuose perėjo per 4000 ligonių.

Pabaigoje 1897 m. diecezijoje buvo 17 draugysčių blaivystės. 1896 m. diecezijoje pastatyta ir pašventinta 5 cerkves, 1897 m. — šešios. Be to, toliaus varėsi darbas naujo katedrinio soboro Varšavoje.“

Teip praneša ta padoniausia atskaita Pobiedonoscevo, ministerio Maskolijos cerkvių. Iš jos mes matome da vieną kartą, kokia yra teisybė ir lygybė Maskolijos viešpatystėje.

Prieš keles dešimtis metų valdžia su baginitais ėmė varyt į cerkves, prie popų jau nuo kelių šimtų metų prisidėjusius prie katalikų unijotus. Žmonės visokiais budais gindami savo tėvų tikėjimą šalinosi nuo pravoslavijos su jos popais ir cerkvėmis ir skverbte skverbėsi prie katalikiškų bažnyčių ir kunigų, bet rundas nepaiso ant žmonių ašarų, kraujo ir vargų. Dabar darosi tas pats, kaip tai aiškiai parodo šita atskaita. Rundas apstatė tuos nelaimingus unijotus visokiomis savo žabangomis — cerkvėmis, popais, mokyklomis, pamokslais, klostėoriais, trolystėmis, draugystėmis, kareiviais, žandarais, žemskiais, šnipukais, kalėjimais . . . ir vis-gi nieko negali padaryti! . . .

Vargas.

Iš lietuviškų laikraščių.

„Aidas Lietuvos darbininkų gyvenimo.“
Nr. 2 ir 3. (birželis 1899 m.)

Apart gana apstingų korespondencijų (iš Vilniaus, Kauno, Vileikos, Rygos ir Liepojaus) randame ten ir keletą platesnių straipsnių, iš kurių galima pažinti siekius ir viltis pačios lietuviškos social-demokratiškos partijos. Iš tokių straipsnių, be abejonės, svarbiausiu yra įžengims A. *Lietuvio* „Kas gali mums darbininkams lietuviams suteikti geresnę ateitį?“, nės čion liko patalpintas ir pilnas programos lietuviškos soc.-demokr. partijos.

Kas link pastatyto klausymo, tai žinoma jau iš aukšto galima spėti apie duotą ant jo atsakymą: geresnę ateitį Lietuvos darbininkams gali suteikti tik pati social-demokratiška partija, arba geriaus sakant, išsiplatinimas jos visų siekių ir užmanymų. Prieš tokį išrišimą klausymo vargiai ar galima ką nors pasakyti, nės šiandien liko plačiai jau pripažinta ta neatkreipiama teisybė, juog tik patys darbininkai, vesdami aštrią ir sunkią kovą prieš visus savo prispaudėjus gali sulaukti geresnės ateities. Svarbiausiu ginklu šioj jų kovoje yra aiškus supratimas savo padėjimo ir savo siekių, kaip proletarijato. Todėl ir platinimas šio susipratimo, skriejimas visų tų siekių, vardan kurių darbininkas stoja į sunkią dėl jo kovą, yra darbu didžiai svarbiu, neatmestinu. Kam rupi gerovė tautos, visų jos įvairių sanarių, tam be abejo privalo rūpėti ir padėjimas darbininkų nors vien jau tik dėlei to, kad tasai jų padėjimas yra blogiausias, negu kitų sanarių tautos, ir jie patys yra silpnesniais savo kovoje už geresnį buvį, negu kiti. Jau iš šio trumpo užtėmyjimo galima numanyti, kaip svarbiu darbu išrodo mums veikimas partijos.

Bet varant tą svarbų darbą nereikia užmiršti tam tikrą dirvą, kame šie šekiai gali atrasti geriausią atbalsį, nės šiaip gal išeiti tik painės ir pasitikėjimas ant tokių spēkų, kurių gal visai ir nėra.

A. *Lietuvio* perstato sau visą Lietuvos tautą kaipo darbininkus ir, žinoma, dėkui tokiam plačiam sąprotavimui siekiai ir reikalai įvairių liuomų mūsų tautos lieka visai pašalintais. Pagal jo nuomanę prie atgyjimo tautos, prie praplatinimo jos rašliavos ir kovoje už geresnę ateitį veikia vientik darbininkai. Be abejonės, vis tai darbininkai, bet kaip yra jie atsitolinę nuo tų darbininkų, reikalus kurių partija gina! Privesime čia porą ištraukų. Apsvarstęs politišką ir ekonomišką partijos programą, autorius šaukia: „Mūsų programos yra tuo žibintuvu, kuris apšvies kelią visai lietuvių tautai, atkakliai ir ilgai kovojančiai už savo laisvę ir laimę. Tegul-gi naudojasi iš šviesos to mus žibintuvo visi tie mus broliai, kurie norėtų eiti su mumis sykių vienu keliu progreso. Tegul aplink jį susi-

vienija visos spēkos mus kankinamos tautos, visi karžygiai, ką norės kovoti vardan jos laimės, tegul visi stos į kovą drauge su mumis, įgysime mes tai, kas reikalinga mus gyvenimui ir laimei.“

Man rodos, apie tai, kas tai yra darbininkai, galėjo atsirasti toks šauksmas. Tuli numano, juog „laimei ir gyvenimui“ reikalingais yra teipogi ir įvairiausi pamokinimai apie „mėslus ar galvijus“, apie „žemę ar saulę“, apie „Dievą ir tikybą“, apie ukininkystę ir pramonę ir tt. Pagaliaus, kur dėti tą daugybę klausymų, kurie yra reikalingi gyvenime ir išryšimas kurių gali suteikti nekurią „laimę.“ Jug vardan tos laimės, vardan pirmžengystės, darosi visi šioki ar tokie darbai, bet drauge, kaip nepanašus jie tarp savęs, nės ir patsai supratimas pirmžengystės begalo yra įvairus. Tai teip platus uždangalas, juog juoju galima pridengti viską ir tuom jis pasilieka visai nevaisingu. Da keičiaus išrodo, jeigu tą uždangalą panorėsimė vadinti vientik darbininkišku, kuris pridengia visus reikalus tautos, kuris veda ją prie „laisvės ir laimės.“ Tuomet jau neapseisime be painių, be vien tik partyviško nubruožimo ir mūsų praeities ir ateities. Tokiā klaidą daro ir patsai „*Aidas*,“ užtylėdams visai apie kulturišką darbą mūsų laikraštinkystės, apie darbą visų, kurie neprigul prie partijos. Teip, straipsnyje „Apie parodą lietuviškų raštų Paryžiuje 1900“ jis primena apie lietuvius (bet kokius?), kurie per savo rūpestį ir pasistengimą sutvėrė savo literaturą ir kalbą (?!), bet toliaus ir ten neapseina be painių: „mes (?) atkakliai pradėjome prieš valdžią kovoti ir reikalauti, kad būtų mums leista spaudinti savo raštus Lietuvoje. Bekovodami už savo brangias tiesas išradome mes (?) už reikalingą išstatyti savo uždraustus raštus ant visatinės parodos.“ Užbaigdams tą straipsnį, autorius kviečia ir darbininkus prisidėti prie to reikalo, nės „ir mes proletarijai ir Lietuvos socialistai turėsimė iš to naudą.“ Tokiu būdu koki ten lietuviui sutvėrė savo literaturą ir stengiasi ją parodyti ant visatinės parodos, kas jie per vieni, tai neišaiškinta. Bet tai mažmožis . . .

Kas svarbiausia, traukti visą tautišką judėjimą po vienu darbininkišku uždangalu ir nėra visai reikalinga. Mūsų tauta turi da teip daug prieš save visokiariop kulturiško darbo, prie kurios iandien sočiai gali prisidėti ir prisideda žmonės įvairaus visuomeniško padėjimo, kurie apie darbininkų klausymus toj kvormoje, kaip juos perstato, duokime Vakarinė Europa, gal nės numanyte nenumano. Žinoma, toksai darbas įvairių ypatų bėgyje tautos prie laimės ir laisvės tur, teip sakant,

tiktai savo sulyginančią vertybę, kaip ir viskas, kas šiandien darosi, bet apie jį negalima užtylėti, pasinaudojant vien tik iš šviesių idealų apie visuomenę, kokius mes esame sau pastatę. Kaslink tų šviesių idalų, to programo, kuris gali suteikti partijai vadovystę kovoje už geresnę ateitį, tai „svarbiausiu jos punktu yra reikalavimas pilnos autonomijos lietuvių, pasiremiančios ant laisvos federacijos su tomis kaimyniškoms tautomis, kurios gvarantuos jiems tokią autonomiją t. y. Lietuvos proletariatas reikalauja pilnos patvaldystės, norėdamas atsikratyti nuo globos svetimų tautų ir jų valdžių, reikalauja, kad lietuviai valdytų patys Lietuvoje, patys išduotų sau įstatymus, patys užžiūrėtų jų išpildimą. Kadan-gi prie šios galdynės sąlygų sunku yra lietuviams tikėtis įsteigti savo viešpatystę, todėl apsimame mes susivienyti su kitomis kaimyniškoms tautomis, kurios nenorės trukdinti mus patvaldystės. Tokiomis tautomis, su kurioms mes galėtume gyventi neskrizdami vieni kitų, yra lenkai, latviai, baltrusiai, mažrusiai ir kiti. Jeigu maskolijai atsikvėpė nuo savo sumaskolinimo, suvienijimo ir viešpatavimo politiškos (kas galetu įvykti prasiplatinus tarp jų socialitiškam judėjimui), tuomet galėtume mes sueiti į federaciją ir su jais. Šiaip busime mes priversti kovoti už savo laisvę ir atsiskyrimą nuo Maskolijos, ko jau dabar reikalauja Lenkijos proletariatas. Bet ir atsiskyrę nuo Maskolijos drauge su kitomis tautomis mes nepaliausime kovoje už savo potvaldystę (autonomiją) šiaip galėsime mes patekti po valdžią kitos tautos.“ (pusl. 3.) Mes tyčia privedėme teip ilgą ištrauką, kad parodyti, kokiais klausymais autorius užsiima. Žinoma, įgyjus tą patvaldystę galima statyti kuoviesiausius reikalavimus mus politiškos busenos, kuopukiausius idealus mus visuomeniškos tvarkos — čia liuosas kelias jau vientik mūsų bujonei. Negalima prieštarauti, juog pažvilgis į ateitį dėlei kiekvieno veikiančio yra didžiai svarbiu dalyku, juog jis gali sulaikyti nuo klaidų ar iskrypimų, kurios gal atsirasti, kovojant vientik su šian-dieniškais mus vargas arba bėdomis. Bet pasigaunant šio pažvilgio lygiai tvirtai reikia turėtis visų dabartinių reikalų, kurie auga ant mūsų žemės, ir priseina naudotis iš kiekvienos progos ir kiekvienos spēkos jų atlikimui. Apvilkti į jų kasdieninius rubus šie reikalai įgaus didesnę gyvybę, didesnį svarbumą...

Lietuviškas darbininkas Nr. 3 1899 kovos m. (lenkiškoje kalboje, yra ir lietuviškoje).

Yra tai gana stora knygutė (125 p.), užturinti savyje daug akvyos medegos, įseina neperijodiškai lenkiškoje ir lietuviškoje kalboje. Apart keleto trinmpų straipsnelių teoretiško

turinio (Klausymas tautiškas, Apie apšvietą, Apie tikyba, Apie militarizma, Ukininkai ir socializmas) čion patilpo daugelis žinių iš gyvenimo Lietuvos darbininkų ar išeičių Amerikos, Anglijos ir teip-gi Prusų, toliaus žinios apie judėjimą darbininkų latvių, rusinų Galicijoje ir pagaliaus visokios žinios apie vietinius streikus, areštus ir t. t. Ten teip-gi yra patalpinta plati korespondencija apie padėjimą darbininkų ukininkų arba ordinarčių Vilniaus rėdyboje. Strapsnelyje apie tikybę išreikšta ta nuomonė, juog socializmas visai neskrėja netikybės, ne kariauna prieš tikyba, kaip tai kunigai ir kiti mano, bet vientik prieš netikusius dvasiškuosius, kurie parduoda savo sąžinę turtingiems ponams arba vyriausybei. Vėlyjame kuoplačiausio prasiplatinimo šiai knygutėi.

Išeinantis Paryžiuje lenkiškas laikraštėlis „Głos wolny“ Nr. 5 š. m. patalpino prilankų mums strapsnelį „Apie lietuvių judėjimą.“

Autorius minėto raštėlio paženklinės trumpai prisikėlimą tulų mažų tautų, kurios „netik reikalauja įvairių permainų visuomenės tvarkoje, bet teip-gi skrėja neprigulmė ir pilną liuosybę, kas link jų kalbos ir pačio rėdimosi savo namuose,“ sveikina prisikėlimą ir lietuvių tautos, sąnariai kurios, pamirše apie reikalus savo tėvynės, ilgai darbavosi ant lenkiškos dirvos. „Jeigu susispratimas kiekvienos atskiros ypatos mus didžiausiai linksmina, tai kaip-gi mums nesidžiaugti, matant pakilusį susispratimą visoje tautoje, matant nauja sądrangą kovoje su carizmu!“ Spėkas lietuviško judėjimo autorius užmato laime, „juog lietuviai jau prilauko apie 20 savo laikraščių, kurie įseina ar tai Tilžėje ar Amerikoje, juog jie tur savo rašėjus ir dainius ir net savo socialistišką partiją, kuri gina reikalus lietuviško proletarijato.“ Autorius niekina tuos visus lenkus, kurie da šiandien mąstą apie kokią ten savo vyriausybę ant Lietuvos ir negali išsizadėti užgėbimo instinktų. Lietuviškas judėjimas — tai grynai demokratiškas, kuris netur nieko bendro su lenkiška šlėkta; kas link šios paskutinės, tai jaunas lietuvių judėjimas prieš ją netur jokių pareigų. Kas link-gi mus — t. y. demokratų, — tai mes pertoli jau pirmyn nubėgome, kad galėtume da turėti kokias ten pretenzijas kas link mūsų vyriausybės Lietuvoje. Greičiaus mes turime pareigą, kaip senesni ir stipresni, suteikti pagelbą šiam naujam judėjimui.“

Lenkai dažnai šneka apie tą pagelbą, žinoma, galutinai jos niekadės nesuteikdami. Bet mes jos visai nuo jų ir nereikalaujame: užteks visur mums mūsų pačių spēkų. Geriaus jau tegul kaip kas jų išmoka lietuviškai, kad galėtu suprasti mus, nės dar dažniausia

ir tame dalyke jie patys laukia nuo mus pagalbos, kad patirti ką apie lietuvius.

Ber.

Korespondencijos.

Iš Amerikos. Parodai aukos plaukia pušėtinai, iki šiol yra suplaukę 1850 dolerių. Kaip prie rinkimų parodos komiteto kunigai darė intrigas, tą patį daro ir su kankintinių komitetu. Į kankintinių komitetą yra vienbalsiai renkami: Dr. Šliupas — perdėtinis, p. Šernas — raštininku, p. A. Olševskis — kasierium. Kunigai matydami kad anie vienbalsiai renkami, sugundė Philadelphijos lietuvius, nieko neaukavusius pašalpai kankintinių, protestuoti prieš Dr. Šliupą, jo vieton skirdami p. Stagarą, su grašininimu, jeigu Šliupas liks perdėtinis, tai jie neduosę jokių aukų pašalpai kankintinių. Kunigai kankintiniams nėra dar nieko aukavę apart kun. Kaupo.

Kunigai pernai sutvėrė draugystę „Motinėle“, kurios mieriu yra vien šelpimas besimokinančios jaunuomenės užrubežėje, ant ko ir sudėjo apie 60 dolerių. Išgirdęs apie tai Dr. Šliupas ne tik pagyrė užmanymą, bet ir prižadėjo prie jos prigulėti. Na, ir kunigams nieko neliko, kaip palaidoti savo užmanymą o griebtis už kito, prie kurio jau Šliupas neprieis. Jie užmanė įrengti stipendiją vardan kun. Burbos, surenkant kapitalo 1000, ir daugiau, kur procentai bus išmokami mokininiams užrubežėje. Iki šiol stipendijai yra susirinkę 25 dol. iš šių aukų: kun. Milukas kėlė parapijos balių ir ekskursiją, nuo ko, pagal nutarimą, 5% turėjo eiti ant tautiškų reikalų; tai-gi ir nuėjo ant stipendijos. Toliaus prakilnus vyras Dr. Lake (velsis), kuris gieda lietuviškoje bažnyčioje ir gydo kun. Ž. šeimyną, bei O'Neil, kun. Ž. advokatas, paaukavo po penkę. Visuomenė tam veikalui nepritaria.

P. N. Lobonis iš Lawrence Mass. užmanė kad pastatyti bent vieną tautišką paminklą Amerikoje atminčiai mūsų užsitarnavusių raštininkų. „Vienybės“ redakcija patarė vietoje tokio paminklo išleisti Biographiją visų lietuviškų raštininkų ir suvesti į pažinti visuomenę su jais, jų darbais, visuomenės širdyje statyti paminklą. Tam mieriai tautietis K. Gediminas iš Woodmere, Mich. pažadėjo 40 dol.

„Tėvynės Mylėtojų Draugystė“ vis drutinasi. Kasoje turi 230 dol. Draugų turi 719. Į spandą rengia ketvirtą knygelę „Grovo Kyburg'o kelionė Lietuvona 1397 mete“ versta iš vokiško Dr. J. Basanavičiaus. Jeigu Europos apšvietunai parupintų raštų dėl T. M. D., tai toji savo laiku galėtų lošti rolę, kaippo čekų „Močiutė“ bent išleidime raštų. T. M. D. centr. komitetas yra nutaręs apie 2000 knyglių „Lenkai ir Lietuviai“ pavesti „Ukinin-

kui“ dėl praplatinimo Lietuvoje. Neprieteliai „T. M. D.“ nesimažina, bet kenkti ir negal jau „Saulės“ redaktorius ir išduotojas, garbės sanarys liter. kuopas, antru kart pateko po sudu ir turėjo 3500 dol. kaucijos užsistatyti. Teip-gi po sudu pateko ir „Viltis“ už aprašymą peštukų ir turėjo 500 kaucijos užsistatyti.

„Saulės“ 63 num. 1899 m. tapo patalpintas bjaurus raštas apie parodą ir kankintinius Seno Mainierio iš Gloverso. Tenai buvo išgirtas caras „kad gerai daras naikindamas lietuviškas knygas ir mesdamas į kalėjimus liet. raštų platintojus; o lietuviška literatura esanti tai mėšlas, kenkiantis visuomenei. svietinei valdžiai ir svietiniam parėdkui.“ Už tai Bačkanckos atsiėmė užmokestį nuo „Lietuvos“ ir „Vienybės“ ir 300 skaitytojų, nors buvo užsimokėję, atmetė „Saulę.“ Bačkanckos ko nagus nenusikrimto. Pamažu išsiaiškino, kad po vardu „Senas Gloverso Mainierys,“ rašo Tamošius Astramskas, dabartinis raštininkas „Susivienijimo Lietuvių Amerikoje“ ir redaktorius „Tėvynės.“ Tai koki žmonės yra vadais net tautiškos, jei teip bent pavadinti galima, lietuvių organizacijos! Kunigams jis yra labai geras matyt, kad jį paėmė už „kalpą.“

Amerikietis.

Vilnius. Tur but negreita da sulauksime laiko, kuomet ir iš mūsų sostapilio pradės sklysti smagesnes žinios. Dar-gi vis čion vargas ir nuliudimas. Tiesa, čion aiškiau gal kaip kur kitur pasirodė priešai lietuvišty: maskolių šnipukai uostinėja ir sekioja beveik paskui kiekvieną, kurs šiokiu ar tokiu budu norėtu užstoti lietuvius, kurs atsiliėpė vardan lietuvišty, mieščionys lenkai laiko jį teipat už kokį ten dvasišką apsvaigėlį ir dorišką iškrypėlį, nės jis mat einas prieš lenkystę, o pagaliaus kunigai, geriaus sakant, vyskupai ir pralotai ir kanauninkai ir-gi nesiliauja nedrapstę mus visokiais purvais.

Buvo jau sykį minėta, juog Missionorių bažnyčioje ant Rossos buvo pradėta lietuviškai giedoti; ten-gi buvo užpirktos ekzekvijos atminčiai a. a. Vinco Kudirkos. Už tokį tarsi teip nekaltą darbą klebonas tos bažnyčios kunigas Kontrimas turėjo nukentėti nuo vyskupo Zveravyčiaus šiurkštų nubarimą ir net pagrasinimą, kad jis, t. y. vyskupas, išvarysęs jį, „kur pipirai aug.“ Nekursai pralotas Gezasimavyčius tiesog įkalbinėjo kunigui Kontrimui, kad jis iš sakyklos užgrasintų lietuviškai giedoti ir kad giedoriams — tai vieta tik Sibirijoje. Tur but is baimės kunigas ir turėjo giesmes iš sakyklos atšaukti. Kaip juokingą atsitikima galima priminti, juog kuomet lietuviai, susirinkę iš ryto, pradėjo giedoti, tai atėjęs kunigas liepė jiems giedoti ne lietuviškai, bet lenkiškai. Lietuviai, žinoma,

priminė, kad jie lenkiškai nemoka ir priegtam knygelių lenkiškų netur. Tuomet liepė jiems išdalinti keletą lenkiškų knygelių ir giedoti, bet lietuviai, žinoma, nuo tokio nesuprantamo jiems giedojimo turėjo atsitraukti. Tokiu būdu lietuviškos giesmės šioj bažnyčioj perstoja skambėjusios — lietuviai renkasi tik šv. Mikalojaus bažnyčioj, kur jau šių giesmių neapleidžia ir rods neapleis.

Kas link paskyrimo lietuviams atskyros bažnyčios, tai ir čion vyskupas savo prižadėjimais vadžioja lietuvius už nosies. Jam, kaip girdėt, buvo paduoti jau keturi meldimai su daugeliu parašų, vienok vyskupas tyli ir nieko neatsako, nors ant kiekvieno meldimo buvo prilypinta po dvi marki po 80 kap. Kaip ilgai prisiė laukti, da nežinia, bet galima manyti, kad lietuvių pakantrumas prieš galą ir jie mokės kitaip savę apginti. Gana jau varinėti komėdijas.

Galima pridėti, kad paskyrimas lietuviams bažnyčios daro ne vyskupui, bet tuliems pralotams didį pasipiktinimą — mat, sako, duos vyskupas šiandien lietuviams vieną bažnyčią, tai ryt jie pareikalaus kitos, o tai jug pavojinga, nės lietuviai be abejo užves savo bažnytinį sindiką ir tuomet bus galas mus įnėjimams. Ir kam čia jiems apsileisti, reikia juos visus vyti laukan ir gana. Pagal išsi-reiškimą vieno Kurčians — vadinasi Kurčevskiu — visi lietuviai tai socialistai, o lietuvaits — tai vis ištivirkėlės; kitas vėl, ant nelaimės ir-gi lietuvis, kunigas Jasienkas, skaito visus lietuvius nigilistais, kurie nė Dievo, nė bažnyčios neapkenčią.

Neminėsime pravardžių jau kitų kunigų, nors apie jų ištivirkimą ir-gi galėtume plačiai aprašyti. Paveizdan Katalikų Katedroj prastas lietuvis prisiartinės prie spaviednyčios sako kunigui, juog jis temok vientik lietuviškai. Kunigas užpykęs varo jį tolyn rėkaudams ant visos bažnyčios: „jeigu tu lietuvis, tai ko čia atėjai, ko nepasilikai Žemaitijoj (na Žmudži).“ Kitas vėl kunigas iš tos pačios Katedros pagal spaviednyčią rankioja po auksiną ar griveną ir priima tik tuos, kurie duoda kyšį.

Kaip praneša vienas vietinis maskoliškas laikraštis, Vilniaus general-gubertorius buvo padavęs pačiam carui raportą, kame priminė apie įsteigimą paminklo Katrei. Patsai caras liepė buktai išrinkti vietą pagal Katėdros bažnyčią — tai pagal jo nuomonę buk ten esanti geriausia vieta, ir ten busęs padarytas sodnelis dėlei tos aukščiosios karalienės. Ta vieta gal pagal pačią Katedrą nuo pusės, kame kopytelė šv. Kazimiero, kame ilsisi mus kuni-gaiškčiai. Stovyla bus pastatyta, nės kas-gi

šiandien gal pasipriešinti tokiam užmanymui, ir jau šioj vasaroj prasidės darbas.

Maskoliai šiuom nusprendimu nor pravar-yti lietuvius, abelnai vietinius katalikus nuo tos vietos, ant kurios dienoj šv. Kazimiero buna didelis „kermosius“. Maskoliams ne-tinka didžiai ši šventė ir jie visai stengiasi ją panaikinti. Toj dienoj vaikams gimnazijų, žinoma, katalikams, nevalia susirgti, nės kas tik nebuna ant lekcijų, tai be išskyrimo lieka nubaustu. Maskolių Katėdra ant Didžiosios gatvės jug ir-gi liko įskrausta į buvusią šv. Kazimiero bažnyčią. Primindami apie tai, norėtume paduoti užmanymą, juog mums lietuviams nereikėtų apsleisti ir diena šv. Ka-zimiero palaikyti už tautišką šventę visos Lietuvos, juo kad šv. Kazimieras yra patronu visos Lietuvos. Ši šventė turėtų parodyti laipsnį mus politiško susipratimo, mus pri-brendimo prie darbo už liuosą tėvynę. Vardan savo patrono ginkimės nuo priešų! J.

Kaunas. Po miestą pasklido stebėtinus garsas, juog mokintiniai vietinės seminarijos pakėlė maištą prieš savo rektorių už persekiojimą lietuviškos kalbos. Rektorius šios seminarijos, nekursai Davidavycius (?), kuris tur didelį įsitikėjimą pas vyskupą Paliulionį, užmanė persekioti mokintinius už vartojimą lietuviškos kalbos. Kas šneka lietuviškai, tas tur but nubaustu. Ir baumė tur but ne viena jau buvo nukritus, nės mokintiniai, kurie be-veik visi paeina iš grįčių musų kiemionių, tu-rėjo paduoti tam rektoriui pranešimą, kame tvirtina, juog jeigu jis neliausis persekiojės lietuviškosios kalbos, tai jie visi — o tokių rodę daugumas, apleisę sienas seminarijos. — Atsitikimas, kuris nereikalauja jokio aiškinimo. Turėjome ikišiol kankintinius valdžios ir veikiai rods sulauksime kankintinius dvasiškijos už lietuvišką kalbą. Jau pernai vienas mokinti-nis liko pavarytas iš Vilniaus seminarijos, nės, kaip tvirtina Zverovyčius, ir-gi vyskupas, jis buvo linkęs prie to, kas dvasiškijai ne-tinka, t. y. prie lietuvištos. Pravardės jojo man ueteko patirti, nors jojo laišką teko re-gėti. Amžina gėda tiems, kurie tveria tokius persekiojimus ir garbė vyrams, visiems tiems jaunuoliams, kurie da moka savę apginti “
J.

Daktarams vietos.

Prie patalpinto Nr. 2 „Varpo“ surašo vietų, kame gražiai galėtų pergyventi daktaras lietuvis, galima pridėti dar šiuos miestelius (visuose yra aptieka):

Airiogala, Kauno pav. Yra valščiaus dak-taras rusas, žmonių gydymu neužiimęs. Kits daktaras pasiliks tiktai iki rudens šių metų.

Akmene, Šiaulių pav., netoli nuo geležinkelio (st. Vieksniai); 400 rubliai subsidijos.

Kalinenai, Raseinių pav., tarp Kražių ir Šilalių.

Mažeikiai, Šiaulių pav., prie geležinkelio. Yra geležinkelio daktaras; labai reikalingas laisvai praktikuojas daktaras.

Remygala, Panevėžio pav.

Saukoniai, Šiaulių pav.

Tirkšliai, Telsių pav., netoli nuo Mažeikių.

P. A.

Atsišaukimas.

Iki šiol turime tik vieną didelį, pusėtinai išduotą liet. dainų rankių. Tnomi yra Dainos Juškevyčiaus, surinktos apygardoje Veliuonos. Kur dainos kitų Lietuvos kraštų?

Daug dainų yra dar suvis surinktų, nerasašytų. Kitos surašytos pelyja rankraščiuose. Trečios, teisybė, spaudintos, bet yra išmėtos po visokius perijodiškus, lietuviškus ir nelietuviškus laikraščius, menkai kam žinomas brošiūras, knygeles... Jas visas reikėtų surinkti ir atspaudinti. Amerikos lietuviai su savo gerais norais, gelbstint visokiems draugystėms, susitvėrusiems dėl platinimo lietuviškos spaudos, neatsisakytų išleisti lietuviškas dainas.

Daugumas iš apšviestiesnių lietuvių, žinau, užsiėmė rinkimu dainų ir beabejonės, ne vienas turi rankraščių, kurių pats kartais nežino, koks bus likimas. Ar nebutų gerai, kad mes suvienytomis spėkomis išduotume antrą po Juškevyčiaus didelį Dainų Rankių?

Aš jau pereituose metuose pradėjau rinkti ir grupuoti lietuviškas dainas, rengdamas jas į spaudą, apie ką pagarsinau „Tėvynėje“, prašydamas, kad tautiečiai sušelpu manę, prisijusdami man rankius senoviškų dainų. Bet nors „Tėvynė“ turėjo pernai apšėiai skaityjų Europoj, kaip priedas prie „Varpo“, ant mano vienog prašymo niekas iš ten su pagelba nepasiskubino, tuom tarpu, kad Amerikos lietuviai darbininkai jau per 100 dainų man prisiuntė.

Jeį kurie, turėdami dainų surašus, malonėtumėte prisidėti prie virš minėto išdavimo, teikitės dainas, pertaisę jas pagal vietinę tarmę, prisiųsti ant tokio adreso: Rev. Jonas Žilinskis, P. O. B. 1053. Plymouth, Pa. U. S. A.

J. Žilinskis.

Atsiliepinimas.

Praėjusiam rudenyj „Žiburelis“ prisiuntė 50 rubių del a. a. Kudirkos; bet tie pinigai atėjo per vėlai, todėl „Žiburelis“ juos aukauja ant pastatymo ant kapo a. a. Kuairkos koki

nors atminties žezklą, kokį akmenį su parašu, ar kryžium. Vienas lietuvis aukauja tam tikslui geležinį aptvarą.

Gal but, pakvietus ir kitus mūsų tautiečius aukauti šiek tiek ant to dalyko, atsirastų vienas kitas skatikas; gal but ir duosnus Amerikėčiai prisidėtų prie to; tad galima būtų suteikti atminties ženklą tam bepailsio dirbusiam ir padėjusiam savo spēkas ant tėvynės labo.

A—s.

Atsakymai.

J. B. „Iš savo pastogės“ (V) gavome. Nusiqsta į kitas rankas peržiūrėt. Už koresp. aciū: tokių raštų mums ir reik juo daugiau faktų, juo geriau.

Draugystės Bičiuliu. „Adiatur et altera pars“ gavome.

A—s. Žinią apie ypatingus socialdemokratų ir apie Aišbės elementorių gavome.

J. M. Eiles „Vincui Kudirkai“ gavome.

„atrijos Raganai. „Našles skatikas ir „?“ gavome.

Sakalui. „Tevyniški Varpai“ gavome, bet tą straipsnį galima talpinti tiktai kaip koresp. iš ano krašto Rašydami žinias iš savo krašto neužmirškite, meldžiami, apie faktus. Jus raštelyje yra labai mažai faktų.

P. L. S 80 rubl. ant spaudos reikalų gavome

Apgarsinimas.

„Ukininko“ ir „Varpo“ redakcijoje yra padėta 50 rublių kaipo konkurs pinigai tam, kas parašys trumpą rankvedėlį aritmetikos ligi 3-čios klasios rusiškų gimnazijų. Geistina gauti rankraščius ligi 31. gruodžio šių 1900 metų. Apie rezultatą konkurso bus pranešta ligi gegužės mėn. 1901 metų „Ukininke“ ir „Varpe“. —

Išėjo iš spaudos Dr. Kudirkos sudėstytas Valcas vadinamas

„Nemuno Vilnys“

su autoriaus portretu ir paveikslu Nemuno. Galima pirkti pas J. Lapiną, Tilžėje. (50 kap.)

Adresai „V-po“ ir „U-ko“ administracijos.

1. Redaktoriaus: Hrn. J. Lapinas, Goldschmiedstr. 8, Tilsit.
2. Kasieriaus: Herrn D. Saunus, Rokaiten per Neukirch, Ostpr.
3. Knygininkės: Fril. M. Saunus, Rokaiten per Neukirch, Ostpr.

Turinys.

Mūsų vyskupai. — Daniaus. — Kas priešius. — Apie Immanuelių Kantą. — Pravoslavija Lenkijoje. — Iš lietuviškų laikraščių. — Korespondencijos. Iš Amerikos. Vilnius Kaunas. — Daktarams vietos. — Atsiliepinimas. — Atsišaukimas. — Atsakymai. — Apgarsinimai.